

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבצל שליט"א

לפרשת במדבר תשס"ו

לקבל תורה בלב נכון

שָׁכַן (עי' רמב"ם הלכ' מלכים פ"ח ה"א, שחסידי אומות העולם יש להם חלק לעוה"ב). שאל אותו: והרי כתוב, "ולא יהיה שריד לבית עֲשׂוֹ" (עובדיה א, יח), ורומי היא מְעֵשׂוֹ? אמר לו רבי: "בעושה מעשה עֲשׂוֹ". כלומר, לענין הנבואה של "לא יהיה שריד לבית עֲשׂוֹ", אין היחוס נקבע לפי האב או האם, אלא לפי המעשים. "בית עשו" לא מוכרח להיות דווקא בן אחר בן מעשו, אלא כל מי שהוא "עושה מעשה עֲשׂוֹ", שמתנהג בדרכי עשו - הרי הוא בכלל נבואה זו. וכך גם בכיוון ההפוך. התורה אומרת: "ונשיא בעמך לא תֵאָר" (שמות כב, כו), ובכלל זה - שאסור לקלל כל יהודי (עי' רמב"ם הלכ' סנהדרין פכ"ו ה"א). אבל איזה יהודי אסור לקלל? רק יהודי שהוא "עושה מעשה עמך" - שמתנהג כפי שעם ישראל צריך להתנהג. אבל יהודי שאינו מתנהג כדת, מותר לקללו. הרי, שלמרות שכתוב במפורש "עמך", פִּרְשׁו חז"ל ש"עמך" זה נמדד לפי המעשים, ולא לפי היחוס (כמו שאמר רבי לגבי "בית עשו"). כך גם לגבי תלמוד תורה: "המלמד את בן חברו תורה - מעלה עליו הכתוב כאילו יִלְדוּ". התלמיד נחשב כבנו של המלמד, בגלל המעשים - בגלל שלמד ממנו תורה - למרות שלא יצא מחלציו. "ואלה תולדות... משה... נדב ואביהוא" וכו'.

התורה - "ספר תולדות אדם"

מדוע "המלמד את בן חברו תורה, כאילו יִלְדוּ"? משום שע"י כל מילה של תורה שאדם לומד, הוא מקבל מציאות חדשה, ונהיה אדם חדש, גבוה יותר. אם אתמול הוא ידע דף פלוני של גמרא, והיום הוא יודע גם את התוספות שם, או הבין שם דיוק חדש ברש"י - הרי הוא כבר אדם חדש. לא תמיד מרגישים זאת. לפעמים בחור חושב: הנה, הוא כבר לומד כך וכך זמן, ולא מרגיש התקדמות. אבל זה לא נכון. כל שורה בגמרא, כל דיבור ברש"י, כל סברה יפה ששמע - בונה אותו, והוא נהיה בכל פעם אדם חדש. צריך להבין, שידיעות חדשות המושגות ע"י לימוד תורה, אינן ידיעות שהן חיצוניות לאדם. ידיעות בחשבון, ברפואה, במשפטים, או בשאר החכמות, הן ידיעות חיצוניות. הן לא עצם האדם. האדם קונה ידיעות אלו, ומשתמש בהן אח"כ לטובה או ח"ו שלא לטובה. אבל בתורה, אדם לא קונה ידיעות חיצוניות, אלא לומד ובונה את הנשמה שלו. התורה נקראת "ספר תולדות אדם" (בראשית ה, א). כי התורה נמצאת בכל אדם פֶּכֶת, ועל כל אדם להוציא אותה מן הכח אל הפועל, לפי מדרגתו. אברהם אבינו השיג את כל התורה כולה מעצמו, וגם קיים את כולה עד שלא ניתנה (קדושין פב, א) [וכך גם יצחק אבינו ויעקב אבינו (תנא דבי אליהו פ"ו ד"ה ברוך המקום)]. מניין ידע אברהם אבינו את כל התורה כולה? אמרו חז"ל: "נעשו שתי כליותיו כשתי פְּדִים של מים והיו

המלמד את בן חברו תורה - כאילו יִלְדוּ

כתוב בפרשתנו: "ואלה תולדות אהרן ו משה, ביום דִּבְרַ ה' את משה בהר סיני" (במדבר ג, א). מיד אחר כך מפורטים תולדות אהרן (שם, ב), ואילו תולדות משה לא נזכרים כלל. מה עם תולדות משה? אומר רש"י: כוונת התורה היתה לפרט רק את תולדות אהרן. ומה שנאמר "ואלה תולדות אהרן ו משה", הוא מפני שבני אהרן הם גם בניו של משה! מדוע? "לפי שְׁלֵמֶדֶן (משה) תורה, וכל המלמד את בן חברו תורה - מעלה עליו הכתוב כאילו יִלְדוּ". אמנם כל ישראל הם תלמידי משה רבנו, אבל בני אהרן היו כנראה תלמידיו באופן מיוחד, יותר מאנשים אחרים (עי' ערוכין נד, ב).

אלא שעדין יש לשאול: למה נכתב דבר זה דווקא כאן? הרי נדב ואביהוא נזכרים בכמה מקומות עוד לפני שנזכרו בפרשתנו, ותמיד נזכרו רק כבני אהרן, ולא כבני משה. מדוע א"כ ראתה התורה דוקא כאן, לרמז לנו שבני אהרן הם גם בני משה, מפני שלמדו ממנו תורה? אולי הסיבה לכך היא, בגלל ההמשך. מיד אח"כ כתוב: "וימת נדב ואביהוא לפני ה'" (במדבר שם, ד). בחז"ל יש כמה דעות למה מתו נדב ואביהוא. אבל לפי דעה אחת - הם מתו מפני שהורו הלכה בפני משה רבם (ערוכין סג, א). אם כך, אולי מפני זה מדיגישה כאן התורה, שנדב ואביהוא הם תולדות משה; כדי שנבין, למה "וימת נדב ואביהוא" - מפני שאסור היה להם לפסוק הלכה בפני משה רבם.

על כל פנים, חז"ל אומרים, שנדב ואביהוא נקראו "תולדות משה", מפני שהיו תלמידיו. האדם מורכב הרי מגוף ונשמה. לגוף יש אב ואם בלעדיים - אהרן ואלישבע אשתו, הם ההורים הבלעדיים של הגוף של נדב ואביהוא - אבל לנשמה יש הורים רבים. כל מי שמלמד אותה תורה, הוא אביה. יכול אדם ללמוד אצל רבנים רבים, ואז יהיו לו באמת הרבה אבות. יש דברים שלגביהם קובעים האב והאם הגשמיים. למשל, האם אדם שייך לעם ישראל או לאומות העולם - נקבע לפי האם. אם האם יהודיה - הוא יהודי, ואם האם נכריה - הוא אינו יהודי. לעומת זאת, לגבי הגויים, ההשתייכות לאומה מסויימת נקבעת לפי האב. אם מצרי נשא עמונית - הבן הוא מצרי (ואם יתגיר, יהיה מותר לבוא בקהל בדור השלישי); ואם להפך - עמוני נשא מצרית - הבן הוא עמוני (ויהיה אסור לבוא בקהל לעולם). גם בתוך עם ישראל - השבט נקבע לפי האב, ואם הבן כהן או לוי - נקבע לפי האב.

אבל יש דברים שלא נקבעים לפי האב או האם. חז"ל מביאים (עי' י, ב), שאנטונינוס קיסר רומי (שהיה צדיק גדול) שאל את רבי, האם יהיה לו חלק לעולם הבא. אמר לו רבי

ותענו אתי ותאמרו: טוב הדבר אשר דברת לעשות" (דברים א, ט-ד). דברים אלו נאמרו במסגרת התוכחה שמוכיח משה את ישראל לפני מותו (ע"י רש"י שם, א). וקשה לכאורה: מה התוכחה כאן? הרי הכל טוב ויפה! משה רבנו מציע הצעה, וישראל מקבלים אותה! מה לא בסדר בזה? הלואי שכל דבר שמשה אמר היו מקיימים! אומר רש"י: ישראל לא היו צריכים להסכים להצעתו של משה! היה להם להשיב: "רבינו משה! ממי נאה ללמוד, ממך או מתלמידך"? - אמנם לשרי אלפים ושירי מאות יבחרו אנשים חכמים ונבונים, אבל מ"מ אינה דומה חכמתם וקדושתם לחכמתו וקדושתו של משה. משה רבינו הוא כלי ראשון - קיבל את התורה ישירות מפי הגבורה, והאחרים אינם אלא כלי שני. ממילא, היה עליהם לומר: אנו רוצים ללמוד ממך! אינו דומה שומע מפי הרב לשומע מפי התלמיד! אמנם משה רבינו אומר שהוא אינו מסוגל לשפוט את העם לברו, אבל אעפ"כ יש טענה על ישראל. היה עליהם לפחות להצטרף על כך שלא יוכלו לשמוע את דבר ה' ישירות מפי משה. היו צריכים לומר: "אוי, כמה חבל! אבל מה אפשר לעשות? בליט ברירה נלמד מפי השרים". אבל ישראל לא אומרים כך. הם אומרים: "טוב הדבר אשר דברת לעשות", ובנוסף לכך, עוד מזרזים את משה שישלים במהירות את מינוי השרים (רש"י שם, יד). גם אם על עצם קבלת הצעתו של משה לא היתה עליהם תביעה, כיון שמשה אכן אינו יכול לעמוד במשא הזה, אבל הלב צריך לכאוב על כך שהמצב הוא כזה שלא ניתן ללמוד ממשה באופן ישיר.

כמדומני, שזהו גם חלק מן התביעה שהיתה על בני גד ובני ראובן, שבחרו לשבת בעבר הירדן ולא בא"י. הרי מרכז התורה יהיה במקום בו יבנה המקדש, וידוע היה שבעבר הירדן לא יבנה המקדש. ממילא, אם ישבו בעבר הירדן, יהיו רחוקים ממרכזי התורה, ויצטרכו לשמוע את הדברים מכלי שני, מתלמידים ותלמידי תלמידים. לא יהיה להם אותו לימוד שהיה יכול להיות להם אילו היו יושבים בעבר הירדן המערבי, קרוב יותר למקדש. צריך לשאוף תמיד להשיג את המירב בלימוד התורה. בגשמיות - מידה טובה היא להסתפק במועט, לא לבקש בקשות מופרזות (ברכות נ, א). אבל בעניינים רוחניים - להפך. "הרחב פיך ואמלאהו" (תהלים פא, יא). אפשר וצריך לבקש בשפע, ולא להסתפק במועט (ברכות שם). דוגמא לזה - חנה. חנה מבקשת מה' שיתן לה בן. אם ה' יתן לה בן, זה כבר יפה מאד. אבל היא אינה מסתפקת בכך. היא מבקשת: "ונתתה לאמתך זרע אנשים" (שמו"א א, יא). מהו "זרע אנשים"? - זרע ששקול כשני אנשים (ברכות לא, ב). לא מספיק לה בן רגיל, אלא רק בן שקול כשני אנשים. אלו שני אנשים? - שני צדיקים, כמובן. אבל לא סתם שני צדיקים. כמו יהושע וכלב, למשל, לא מספיק לה. כמו אלו שני צדיקים היא רוצה שהוא יהיה? כמו משה ואהרן! (ע"ש) לא פחות! מה יהיה אם הבן שיוולד יהיה "רק" כמו יהושע וכלב, או "רק" כמו אלעזר ואיתמר? זה מעט?! כמובן שלא! אבל אם אפשר יותר מכך, צריך לבקש על יותר. צריך לבקש כמו משה ואהרן.

ואכן, חנה זוכה שבקשתה תתמלא: "משה ואהרן בכהניו, ושמואל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ" (תהלים צט, ו) - שמואל שקול כמשה

נובעות תורה" (כ"ר צה, ג). מה הפשט בזה? הפשט הוא, שרצון התורה היה רצונו הטבעי של אברהם מעצם בריאתו. כיון שהאדם הוא צלם אלקים, והתורה היא חכמת אלקים, על כן עד כמה שה"צלם" דומה למקור, ועד כמה שמסוגל ה"צלם" הגשמי לקלוט את חכמת האלקים, חכמתו ורצונו של ה"צלם" הם כחכמתו ורצונו של האלקים. ועל כן, אברהם אבינו שהוא צלם אלקים, יכול להשיג את התורה מעצמו, מתוך עצם נשמתו. כי כפי שאמרנו, התורה איננה איזו ידיעה חיצונית שאינה שייכת לעצם האדם, אלא היא האדם, באשר הוא צלם אלקים!

מדוע אצלנו זה לא "עובד" כך? מדוע אנו איננו יודעים את התורה מעצמנו? הרי גם אנו נבראנו בצלם אלקים! את התשובה לכך מספק לנו שלמה המלך, שאמר בחכמתו: "אשר עשה אלקים את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז, ט). האדם נברא ישר, ואם היה מקפיד לשמור על ישירותו, היה מגיע באמת מעצמו לידיעת התורה. האבות הקדושים נקראו ישרים (ע"ז כה, א), כי שמרו על ישירותם לאורך כל חייהם, ועל כן השיגו את התורה מעצמם ומתוך עצמם, בלי צורך לקבלה מן החוץ. אבל שאר בני אדם אינם כך. שאר בני אדם נבראים ישרים, אבל אחר כך הם כבר מבקשים "חשבונות רבים". הם אינם מחפשים בישירות מהו רצון ה', אלא מחפשים "מה כדאי לי" ו"מה נעים לי", ולכן הם אינם מגיעים לאמת. מספרים, ששאלו פעם סוחר אחד: "כמה הם שְׁנִים כפול שְׁנִים?" ענה הסוחר: "תלוי! אם אני קונה - זה שלוש; אם אני מוכר - זה חמש"! ... זוהי דוגמא ל"חשבונות רבים"! "חשבון" אחד לקנייה, ו"חשבון" אחד למכירה... כשמנהלים את החיים עם שיטת חשבון כזו, מתוך כוונה מראש להגיע לתוצאה שנוחה לי, אי אפשר כמובן להגיע לתוצאה ישרה. המידות שלנו משפיעות על החשבונות שלנו, לכן איננו משיגים את התורה מעצמנו. יש מבארים, שזה היה חטא עץ הדעת. עד אותו חטא, האדם ידע מה אמת ומה שקר. אחרי אותו חטא - הוא מתחיל לחשוב מה טוב בשבילי ומה רע בשבילי (ע"י מורה נבוכים ח"א פ"ב; רמב"ן עה"ת בראשית ב, ט; נפש החיים ש"א פ"ו בהערה; מכתב מאלהו ח"ב עמ' 137-139). אברהם אבינו מחפש באמת מהי האמת, לכן הוא גם מגיע מעצמו ומתוך עצמו אל האמת, וכך גם יצחק ויעקב. אנו אומרים בכל יום על אברהם אבינו: "ומצאת את לבבו נאמן לפניך". עבד נאמן לא מחפש מה כדאי לי. עבד נאמן מחפש מה באמת רוצה האדון, ולכן הוא גם מגיע לכך מעצמו. אבל מי שאינו נאמן, לא יכול להגיע לכך מעצמו.

עדיף ללמוד מכלי ראשון, לא מכלי שני

כאמור, בכל אחד מאיתנו ישנה כבר התורה בכח, באשר אנו "צלם אלקים", ועלינו רק להוציא את התורה שבנו מן הכח אל הפועל, ללמוד אותה ולקיים אותה. כמובן, כשלומדים תורה, כדאי ללמוד בדרגה הכי גבוהה שיש, ומן המלמד הכי גבוה שאפשר ללמוד ממנו. משה רבנו אומר לישראל: "לא אוכל לבדי שְׁאֵת אתכם. ה' אלקיכם הִרְבָּה אתכם, והנכם היום ככוכבי השמים לְרֹב... הבו לכם אנשים חכמים וְנִבְנִים וְיָדְעִים לשבטיכם וְאַשְׁמִימֵם בְּרִאשֵׁיכֶם.

הבחינות. צריך את בחינת ה"רצוא", וצריך את בחינת ה"נשוב", ועל כן "החיות רצוא נשוב", לא ישבותו, כדי להורות על הענין הזה. וכמו שאומרת גם כנסת ישראל לקב"ה: "מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֵיךָ נְרוּצָה" (שה"ש א, ד), מצד אחד - "מִשְׁכְּנֵי"; אינני מתקרבת אליך מעצמי, כי נרתעת אני מִפְּחָד ה' ומהדר גאונו. ומצד שני - "אַחֲרֵיךָ נְרוּצָה"; אני רצה מעצמי, מפני אהבתי אליך, ומפני ש"קרבתי אליך לי טוב" (תהלים עג, קח).

ממילא יתכן לבאר, שמבחינת היראה - ישראל היו "בסדר גמור" במעמד הר סיני, ועל כך משבח אותם הקב"ה ואומר: "מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אֶתִּי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים" (שם, כה). אבל מבחינת האהבה - כנראה היה כאן חסרון. היו צריכים לרצות להמשיך לשמוע את קול ה' למרות הפחד והסיכון. וכיון שלא עשו כן - הצטער משה רבנו, ותש כחו כנקבה.

"ויסתור משה פניו" - מעשה טוב או לא?

באמת, גם על משה רבנו עצמו, מוסרים לנו חז"ל, שנכשל בתחילת דרכו בדבר זה. התורה מספרת על משה (כשהקב"ה נגלה אליו בסנה): "וַיִּסְתֹּר מֹשֶׁה פָּנָיו, כִּי יֵרָא מִהִבֵּיט אֶל הָאֱלֹקִים" (שמות ג, ו). חז"ל נחלקו (ברכות ז, א) אם טוב עשה משה בהסתירו את פניו, או לא. לחד מאן דאמר, טוב עשה, ואף שכר קבל על כך: בשכר "ויסתור משה פניו" - זכה לקלסתר פנים ("כי קרן אור פניו" - שמות לד, כט); בשכר "כי יָרָא" - זכה ל"וייראו מגשת אליו" (שם, ל), ובשכר "מִהִבֵּיט" - זכה ל"וּתְמַנֶּת ה' יְבִיט" (במדבר יב, ח). ואולם מאן דאמר אחר אומר, שלא טוב עשה משה בהסתירו את פניו, ואף נענש על כך, שכשביקש לאחר זמן מהקב"ה: "הֲרָאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדֶךָ" (שמות לג, יח), אמר לו הקב"ה: "לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת פָּנָי" (שם, כ); כשרציתי לא רציתי, עכשיו שאתה רוצה, איני רוצה (ברכות שם).

והנה, מורי ורבי הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל אמר, שאע"פ שמצאנו מחלוקות בחז"ל, מ"מ "באמת לא שייך מחלוקת אלא בדבר הלכה, וגם זה - רק בנוגע למעשה, אבל בעצם תוכן הענין - לא שייך מחלוקת, כאמרם ז"ל: "אלו ואלו דברי אלקים חיים" (ערובין יג, ב); פירוש, דשתי הדעות - שני מבטים אמת, ושניהם אמת" (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 353), ועל כן "בעניני אגדה וקבלה לא שייך מחלוקת" (שם), שהרי אין כאן ענין למעשה, ואם מצאנו מחלוקת באגדה, אין זו "מחלוקת במובנה הרגיל, כי שני הצדדים אמת, אלא שמלמדים לנו בחינות שונות בענין" (שם ח"ב עמ' 173). וא"כ גם בענינו אין זו מחלוקת, אלא שתי בחינות שונות נאמרו כאן. דמבחינת היראה אמרו חז"ל שטוב עשה משה שהסתיר את פניו, ואף זכה לקבל שכר על כך. אבל מבחינת האהבה, היתה כאן תביעה מסוימת כלפי משה. ודאי שאיננו יכולים לשער כלל את גודל אהבת ה' של משה רבנו, אבל חז"ל מוסרים לנו, שהיה צריך יותר לשאוף לראות את ה', ועל חסרון זה נענש. רואים אפוא גם כאן, ששתי הבחינות צריכות להיות בעבודת האדם, גם היראה וגם האהבה, וגם אם האחת קיימת וזוכים לקבל שכר עליה, אין להנקות ע"י זה מעונש על חסרון כלשהו בחברתה.

ואהרן. כמובן, לא לגמרי ח"ו, "לא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י; ועי' בעיקר השביעי מי"ג עיקרי האמונה), אבל מבחינה מסוימת שמואל שקול כנגד משה ואהרן, כפי שרואים בפסוק. אם היתה חנה מסתפקת במועט, היתה מבקשת כשני צדיקים פשוטים, או כשני יהודים פשוטים. אבל היא אינה מסתפקת כשני אנשים פשוטים וגם לא כ"סתם" שני צדיקים, אלא כשני הצדיקים הגדולים ביותר, שאין בעולם דוגמתם. ועל כן, בצרוף תפלתה, היא אכן זוכה לזה. הרי - שברוחניות צריך לבקש ביד רחבה, "הרחב פיך ואמלאהו".

"דַּבֵּר אֵתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה, וְאַל יִדְבֹר עִמָּנוּ אֱלֹקִים"

- בקשה טובה או לא?

במתן תורה, הקב"ה בכבודו ובעצמו מדבר אל ישראל, כפי שישראל בעצמם בקשו ממנו. ה' אומר למשה: "הנה אנכי בא אליך בעב הענן" (שמות יט, ט), וישראל לא מסכימים. "רצוננו לראות את מלכנו" (רש"י שם). אנו רוצים שה' יתגלה גם אלינו, לא רק אל משה. ה' מסכים, ומדבר עם ישראל מתוך הענן. ומה קורה? באמצע ההתגלות, ישראל אומרים למשה שהם לא יכולים יותר. "ויאמרו אל משה, דַּבֵּר אֵתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה, וְאַל יִדְבֹר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת" (שם כ, טז). לפי מה שהמפרשים כתבו, ישראל אמרו זאת באמצע הדיבור השני. בדיבור הראשון פרחו נשמתם (שהש"ר ו, ג), הקב"ה מחיה אותם, אבל הם מפחדים שנשמתם תפרח שוב, ומי יודע אם ה' יחיה אותם פעם נוספת. הם לא יכולים יותר לשמוע את קול ה'.

איך צריך להתייחס לבקשה הזאת? לכאורה יש בענין זה ניגוד עמדות בין הקב"ה ובין משה רבנו. משה רבנו - "תש כחו כנקבה" מחמת הבקשה הזו (רש"י דברים ה, כד). הוא מצטער על כך שישראל לא רוצים לשמוע את הדברות מפי הקב"ה. מצד שני - הקב"ה משבח אותם: "וישמע ה' את קול דבריכם בדברכם אלי, ויאמר ה' אלי: שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך, היטיבו כל אשר דברו" (שם). איך זה שמה רבנו מצטער על בקשתם של ישראל, והקב"ה אומר "היטיבו כל אשר דברו"? האם יש כאן ח"ו טעות של משה רבנו? חושבני שלא. אלא ששתי בחינות הן שצריכות להיות באדם. בחינת האהבה, ובחינת היראה. האהבה צריכה לגרום לאדם להמשיך אל הקדושה כמה שיותר, לרצות להשיג מה שיותר מפי המקור הכי גבוה, לשמוע מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו - והיראה צריכה לגרום את ההפך, לפחד: מי אני ומה אני, שאשמע בעצמי את דברי ה'. שתי הבחינות צריכות להיות באדם. אין אפשרות לבחור לעבוד את ה' רק באחת מהן, שכן שתיהן מצוות עשה דאורייתא - לאהוב את ה', ולירא ממנו.

הנביא אומר על חיות הקודש: "וְהַחַיִּוֹת רְצוּא נְשׁוּב כמראה הבזק" (יחזקאל א, יד), "רצוא" - רצות כדי להתקרב אל הקב"ה כמה שיותר, "נשוב" - נרתעות מאימת השכינה, נְשׁוּבוֹת לאחר. וחוזר חלילה. "רצוא נשוב" כל הזמן. וקשה: אם פעם רצו ושבו, מדוע הן רצות שוב? הרי גם בפעם הבאה ירתעו מאימת השכינה, כמו בפעם בראשונה, וא"כ מה הטעם ב"רצוא" פעם נוספת? אלא שצריך תמיד את שתי

לראות" (שם, כא). איך הם יהרסו אל ה' ? הרי כבר הזהירו אותם שהנוגע בהר מות יומת! אלא שהשאיפה של ישראל להתקרב לקדושה היא כל כך גדולה, עד שאינם יכולים להתגבר על עצמם. כמו שבפרשת השבוע, ה' אומר למשה ואהרן: "אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי" (במדבר ד, יח). מה פתאום שיכריתו את שבט משפחות הקהתי? מסביר רש"י: כי הקהתיים נושאים את הדברים הכי מקודשים במשכן, ממילא היו רבים ביניהם מי ישא את הארון, והיו מתים כי לא נזהרו מספיק בכבוד הארון. אם כך, למה צריך את משה ואהרן? אם אדם רואה שמתים מזה, שלא יתקרב! אלא שהם כל כך נדחפים אל הקדושה, עד שאינם יכולים לעצור את עצמם, גם אם הם רואים שמתים מזה! לכן צריך שאהרן ובניו יבואו, "ושמו אותם איש איש על עבדתו..." - אתה תשא היום את המנוחה, ואתה תשא את המזבח, ואתה תשא את הארון. כי לבד הם לא יכולים. כלם רוצים את הקדושה, לשאת מה שיותר קדוש. כך גם את ישראל צריך להגביל, לא לרוץ אל הר סיני. ישראל מתלוננים אח"כ: "כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות, האם תמנו לְגֹזֵעַ"? (שם יז, כח) מה פירוש "תמנו לְגֹזֵעַ"? אם אתם רואים שמתים - אל תתקרב! אלא שהם לא יכולים להתאפק! ההמשכות שלהם אל הקדושה כל כך חזקה, שהם אינם יכולים להתאפק. את אומות העולם אין צורך להגביל בהר סיני. אי אפשר כלל להביא אותם להר סיני. הם בשום אופן לא רוצים לבוא להר סיני. אבל ישראל רוצים מה שיותר להתקדש. אלא שכאשר זה הגיע לשיא ההתקרבות, לא יכולו לעמוד בזה.

דרגות שונות ב"נעשה ונשמע"

התורה אומרת: "ויען כל העם קו ל אחד ויאמרו: כל הדברים אשר דבר ה' נעשה" (שמות כד, ג. ועי' רש"י בפסוק א' שם, שבאר שפרשה זו קודם מתן תורה נאמרה, אע"פ שנכתבה אחריו). אחר כך אמרו גם "נעשה ונשמע" (שם, ז). הקול הוא "קול אחד", וגם לבם של ישראל באותה שעה הוא "לב אחד" (רש"י שם יט, ב). אבל האם זאת אומרת שכלם היו שווים במדרגתם? - כנראה שלא. חז"ל הרי אמרו על אותה שעה של קבלת התורה: "אפילו בשעה שהיו אומרים 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', היו אומרים בפייהם אחד ובלבם אחד, שנאמר: 'ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו' (תהלים עח, לו)" (במד"ד, ד). כלומר, אמירת ה"נעשה ונשמע" היתה אמירה של אחד בפה ואחד בלב ח"ו. ודאי לא כולם היו כך. כשאהרן, יהושע, נחשון וְכָל בְּאֵרֵי אֱמֹרִים נעשה ונשמע", ודאי שהם אומרים זאת בלב שלם. אבל יש מישראל שהם לא כך. כשדתן ואבירים וְהָעָרֶב רב אומרים "נעשה ונשמע", הם אומרים זאת בלב חסר, לב שהוא בבחינת "לבם לא נכון עמו". לא כולם במדרגה הגבוהה. כל אחד עם ה"נעשה ונשמע" שלו. כל אחד מקבל את התורה לפי מדרגתו.

מאי נפקא מינא לדידן? - הנפקא מינא לדידן, היא לגבי קבלת התורה שלנו. הרי אנו מקבלים את התורה בכל שנה מחדש. הגמרא אומרת, שאין להקזי דם בערב חג השבועות. למה? כי כשישראל עמדו לקבל תורה, יצא רוח (שָׁד) ששמו 'טיבוח', ואם ישראל לא היו מקבלים את התורה, היה טובח

אילו שמעו ישראל את כל הדברות מפי ה'...

חשבתי, אם ישראל היו מתגברים על עצמם, לא מבקשים שמשא ידבר איתם במקום הקב"ה, אלא היו שומעים עד הסוף את כל עשרת הדברות מפי ה' - אולי הדבקות שלהם בשכינה היתה כל כך גבוהה, עד שהרע כבר לא היה שולט עליהם כלל. הרי באותה שעה היו ישראל במצב של חרות ממלאך המוות (שמו"ר לב, א), חזרו למצב של אדם הראשון לפני החטא, שמלאך המוות לא שלט בו. ואם כן, מה פירוש הדבר, שפרחה נשמתם של ישראל? כנראה שפירוש הדבר הוא, שהנשמה שלהם כל כך נדבקה בקב"ה, עד שלא רצתה להשאיר עוד בעולם החומר. הרי הנשמה שואפת להיות בעולם הגבוה, להיות דבוקה בקב"ה, לא להיות בעולם השפל הזה. אלא שעל כרחו אדם נברא. ממילא, באותה שעה נפלאה שהקב"ה מדבר עם ישראל, נשמות ישראל שואפות להדבק במקור העליון; כמו מגנט, שאם מקרבים אותו לגוש ברזל, הברזל נמשך ממליו אל המגנט. כך גם נשמות ישראל, כשהקב"ה מתגלה אליהן, הן לא יכולות להשאיר בגוף, אלא יוצאות ונדבקות בקב"ה. אלא שהקב"ה החזיר אותן לגוף. אבל הדבקות היתה כל כך עצומה, שבדרך הטבע לא היתה הנשמה יכולה להיות בגוף. חז"ל אף מתבטאים, ש"כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה (במתן תורה) נתמלא כל העולם כולו בְּשָׁמַיִם" (שבת פח, ב). שואלת הגמ': "כיון שמדיבור ראשון נתמלא, דיבור שני להיכן הלך"? - כלומר: אם בדיבור הראשון כבר נתמלא העולם בשמים, היכן היה מקום לבשמים של הדיבור השני? עונה הגמרא, שאחרי כל דיבור ודיבור "הוציא הקב"ה הרוח מאוצרותיו, והיה מעביר ראשון ראשון". אינני יודע אם הדברים התרחשו גם כפשוטם, אבל ודאי שמשמעות הדברים היא בעיקר רוחנית. העולם נתעלה למדרגה רוחנית גבוהה יותר ע"י כל דיבור ודיבור של הקב"ה, ואם היה הכל "מצטבר", לא היה קיום לעולם, הוא היה הופך כולו רוחני. אבל הקב"ה לא רצה שהעולם יהפוך לרוחני, רצה שיהיה גם עולם גשמי, לכן "הוציא הקב"ה הרוח מאוצרותיו, והיה מעביר ראשון ראשון", שלא תצטברנה ההשפעות של כל הדברות יחד, והעולם יהפוך לרוחני לחלוטין. אבל סוף סוף, העולם הזדקך כשהקב"ה נגלה עלינו בסיני, ממילא פרחה נשמתם של ישראל. לכן הם כל כך מפחדים: "ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות", כי כבר אין לנו קיום בגוף אם הקב"ה ימשיך לדבר אלינו. ממילא, אם היו שומעים את הדברות עד הסוף, אולי באמת כבר לא היתה שליטה ליצה"ר, כבר לא היה השטן מצליח להכשיל אותם במעשה העגל, היו נשארים במצב שאדם הראשון היה לפני החטא, כמעט בלי בחירה בין טוב לרע. אבל כיון שלמעשה ישראל פחדו להתקרב יותר מדי אל הקדושה, נשארה לצד הטומאה אפשרות להתגבר עליהם, ולכן חטאו לאומות העולם לא היתה הבעיה הזאת. הן כלל לא רוצות להתקרב לקדושה. אבל לגבי ישראל, הקב"ה מזהיר את משה רבנו: "השמרו לכם עלות בהר וּנְגַעַ בְּקִצְהוּ... לא תגע בו יד, כי סקול יסקל או ירה יירה" (שמות יט, יב-יג). מה עושה אדם נכון, אם אומרים לו שבמקום מסויים יורים וסוקלים? הוא לא ניגש לשם. אבל אצל ישראל - זה לא מספיק. הקב"ה אומר למשה פעם נוספת: "רד העד בעם, פן יהרסו אל ה'

את כל ישראל ח"ו, ועל כן אין להקזיז דם בערב שבועות, כי שעת סכנה היא (שבת קט, ב), [ומשום ערב שבועות, גזרו שלא להקזיז דם אף בשאר ערבי ימים טובים (שם. ועי' שו"ע או"ח סי' תס"ח ס"י ובמשנ"ב שם)]. וקשה: מה נוגע לנו היום, בשנת ה'תשס"ו, שְׁד שהיה לפני שלושת אלפים שנה? הרי ב"ה קבלנו את התורה, וכבר שלשת אלפים שנה אנו מקיימים אותה, ואם כן איזו סכנה יש כאן? אלא מוכח מכאן, שבכל שנה בערב חג השבועות אנו נמצאים מבחינה מסויימת שוב במצב של קו דם מתן תורה, ושכביכול ישנו ספק אם נסכים לקבל אותה, ולכן בכל שנה ושנה מתחדשת גם הסכנה מצד אותו שְׁד.

ממילא, אם עומדים אנו לקבל את התורה, עלינו לבחור אם לקבל אותה בלב נכון - כמו שאהרן, נחשון, יהושע ושאר צדיקים קבלו אותה - או לקבל אותו בעל כרחנו - כמו דתן ואבירם ושאר פושעי ישראל. אנו נשתדל, כמובן, לקבל את התורה באהבה, שהשאיפה שלנו תהיה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, ונזכה גם לקיים את חלקי התורה שאיננו יכולים לקיים כיום. "שם נעשה ונקריב לפניך את קרבנות חובותינו, תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם", ובכללם - המוספים שצריך להקריב ביום חג השבועות, וכן שתי הלחם עם הקרבנות ששייכים לשתי הלחם. ונזכה בעזרת ה' להשלים את הספר תולדות אדם שבתוכנו, ולעלות ולשמוח לפני ה' אלקינו שלש פעמים בשנה כנדרש.